

1287 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 17 mei 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door Nadia Sminate en Brecht Warnez

over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maaïke De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

An Moerenhout, Jeremie Vaneeckhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Koen Van den Heuvel, Hilâl Yalçın;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Meyrem Almaci, Celia Groothedde;

Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

1. Toelichting door Jeroen Windey.....	4
1.1. Opdracht van de taskforce	4
1.2. Kerncijfers.....	5
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	5
3. Antwoorden van de genodigden	6
Gebruikte afkortingen	9

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering hield op 26 april 2022 een gedachtewisseling over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne.

Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door:

- Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen;
- Jeroen Windey, administrateur-generaal van het Agentschap Binnenlands Bestuur.

1. Toelichting door Jeroen Windey

Jeroen Windey verwijst naar de gedachtewisseling over dit onderwerp van 19 april 2022 (Parl.St. VI.Parl. 2021-22, nr. 1270/1) toen er vooral werd gewerkt op basis van vragen die sommige fracties op voorhand hadden overgemaakt. Daardoor ontbrak voor een stuk basisinformatie over de organisatie en werking van de taskforce. Daarnaast zal vandaag ingegaan worden op de meest recente cijfergegevens.

1.1. Opdracht van de taskforce

De taskforce staat in voor de coördinatie van de Vlaamse aanpak van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De taskforce kreeg volgende opdrachten mee:

- zorgen voor een duurzame huisvesting met maximale ontlasting van de (krappe) Vlaamse woningmarkt;
- opschalingsscenario's koppelen aan verschillende prognoses, zodat ondersteuning en behoefte op elkaar afgestemd worden;
- toezien op een maximale spreiding van de Vlaamse solidariteit over de Vlaamse gemeenten en er interfederaal op toezien dat Vlaanderen de doelstelling van een opvangpercentage van 60 procent haalt;
- zorgen voor een integrale aanpak, zodat alle betrokken beleidsdomeinen elkaar versterken;
- organiseren van een billijke gastvrijheid die toelaat dat de bestaande dienstverlening naar de eigen burgers kan blijven functioneren.

De spreker is zelf voorzitter van de taskforce en wordt bijgestaan door de leidend ambtenaren van betrokken entiteiten en van een aantal ondersteunende diensten. Er zijn werkgroepen opgericht op basis van klemtonen waar men op wil inzetten. Het gaat met name om interfederale verbinding; interfederale verspreiding; opvangaanbod; beleidscoördinatie tussen de verschillende betrokken diensten; tooling, data en monitoring; financiën en communicatie. Er worden verder links gelegd met de gouverneurs, met de gemeenten via de VVSG en met het Crisiscentrum van de Vlaamse Overheid. Dankzij de samenwerking met het CCVO kan de tijdens de coronacrisis opgedane expertise maximaal worden gevaloriseerd.

In dit dossier is er grote nood aan interbestuurlijke samenwerking. Vlaanderen is heel actief op de interfederale fora en gaat oplossingsgericht aan de slag met de problemen waarmee men wordt geconfronteerd. De duurzame huisvesting wordt toegewezen in samenwerking met de lokale besturen. Vlaanderen zorgt ook voor de financiële en facilitaire ondersteuning en de gouverneurs spelen een coördinerende rol.

De eerste weken werden een hele reeks maatregelen getroffen. De spreker verwijst voor het overzicht naar [Vlaanderen helpt Oekraïne | Vlaanderen.be](https://vlaanderen.be). Behalve financiële maatregelen ging het om sectorale maatregelen inzake inburgering, onderwijs, werk en welzijn. Er werd ook actief gecommuniceerd en gebruikgemaakt van webinars die het voordeel hebben dat ze kunnen worden herbekeken. Op de website 'Vlaanderen helpt Oekraïne' staat een onderdeel 'Lokale besturen helpen

Oekraïne' met daarin een overzicht van wat er vanuit de lokale besturen wordt aangeboden inzake financiering, wonen, werk, onderwijs, welzijn enzovoort.

1.2. Kerncijfers

In eerste instantie worden de gegevens inzake attesteringen van tijdelijke bescherming op de voet gevolgd door de federale overheid. Op 23 april ging het om 35.972 attesten, op dit ogenblik om 36.468. Vorige week zijn er dagelijks 300 à 400 attesten bijgekomen. Tijdens het weekend ligt dat cijfer wat lager.

De opvangnood bedraagt ongeveer 25 procent. Dit betekent dat een op de vier vluchtelingen bij de aanmelding op de Heizel in Brussel aangeeft geen huisvestingsplek te hebben. Wellicht is dat een onderschatting van de realiteit. Veel vluchtelingen gaan eerst naar de gemeenten en zoeken een huisvestingsplek, waarna men zich in Brussel laat registreren.

Momenteel zijn er 8838 personen met een opvangnood. Vanuit Fedasil werden er 2739 personen administratief toegewezen aan Vlaanderen. Fedasil wijst toe aan het meest gepaste beschikbare aanbod.

Sedert een drietal weken publiceert het Nationaal Crisiscentrum de inschrijvingen in het Rijksregister. Dit verloopt via de gemeenten. Op 25 april ging het om 14.232 inschrijvingen. 59,3 procent van de inschrijvingen (9775) hebben in Vlaamse gemeenten plaatsgevonden. Er zit wel enige vertraging op deze gegevens, wat normaal is want soms moeten er bijkomende sociale controles gebeuren.

Volgens de laatste informatie is 67 procent van de vluchtelingen van het vrouwelijk geslacht en is een kleine 40 procent minderjarig. Deze gegevens moeten goed gemonitord worden om noden te detecteren, bijvoorbeeld op het vlak van onderwijs.

De federale overheid heeft crishuisvesting georganiseerd via de housingtool waarop iedereen beschikbare plaatsen kan registreren. Op 25 april waren er op Belgisch niveau 22.015 plaatsen beschikbaar, waarvan Vlaanderen er 11.135 voor zijn rekening neemt. Het gaat vaak om preciaire opvangplaatsen: 90 procent is bij particulieren en private actoren en de opvang is ook niet altijd voor langere duur. Vlaanderen heeft op vraag van de regering wel onmiddellijk ingezet op duurzame huisvesting voor een langere termijn. Dat is efficiënter, ook voor de lokale besturen die dan minder met herhuisvesting moeten werken.

De Vlaamse tool is sinds enkele weken gelanceerd. De Vlaamse Regering heeft intussen ook duidelijkheid verschaft over de ondersteuningsmodaliteiten. De registraties stijgen nu sterk. Intussen gaat het over 13.592 geregistreerde plekken. 3972 plaatsen zijn door de gemeenten toegewezen. 9598 plaatsen blijven beschikbaar waarvan een deel reeds klaar voor toewijzing is verklaard.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Nadia Sminate heeft respect voor de professionele aanpak van de taskforce. Ze blijft het wel moeilijk hebben met de verschillende manieren waarop de lokale besturen omgaan met de opvang. Tijdens de commissievergadering van 19 april jongsleden had ze gevraagd om een stuk van het leefloon af te houden van de gezinnen die in een individuele opvang zitten. De minister heeft toen gezegd dat dit niet mogelijk is. Intussen heeft de spreker verschillende burgemeesters gesproken en hoort ze verschillende verhalen. Sommigen zeggen dat ze als lokaal bestuur niet wensen tussen te komen. Maar er was ook een burgemeester die zei dat zijn gemeente de 400 euro Vlaamse steun aan de gastgezinnen doorstort. Nog andere burgemeesters zeggen dat ze wel een deel van het leefloon inhouden,

waarbij dat in sommige gevallen aan het gastgezin wordt doorgestort. Men moet respect hebben voor de lokale autonomie maar het kan niet de bedoeling zijn dat men gaat shoppen afhankelijk van de vraag waar opvang het interessantst is en waar men het minst moet inleveren. Hoe gaat men best om met deze situatie?

Ook *Katrien Partyka* ziet in deze situatie een probleem dat algemeen van aard is. Het federale niveau doet daarover echter geen uitspraken en vaardigt geen richtlijnen ter zake uit. Kan er vanuit Vlaanderen een richtlijn worden gegeven zodat er wat lijn komt in de aanpak in de verschillende gemeenten? In ieder geval moet shoppinggedrag en mogelijke misbruiken met het leefloon worden vermeden. Voor de lokale besturen is het moeilijk om daar alleen beslissingen over te moeten nemen.

Tom Ongena vraagt naar de verdere verwachte toestroom. Eerder was er sprake van 120.000 vluchtelingen. Gaat men nog steeds uit van dat aantal of is er een evolutie waardoor de verwachtingen moeten worden bijgesteld?

Spreiding was terecht een belangrijk uitgangspunt bij de aanpak van deze crisis. Zijn er nog gemeenten die geen opvangplaatsen hebben? Gaat het om uitzonderingen?

Sommige vluchtelingen werden opgevangen in een gezin maar stromen intussen door naar de collectieve opvang die wordt georganiseerd door de gemeenten. Is dat een fenomeen dat zich op verschillende plaatsen voordoet? In ieder geval is dat geen slechte evolutie op het vlak van beheersbaarheid en opvolging. Is de collectieve opvang klaar voor de opvang van mensen die uit de individuele opvang doorstromen?

Zijn er vanuit de Vlaamse overheid plannen om gemeenten te begeleiden met het oog op de organisatie van OKAN-klassen, al dan niet in een samenwerkingsverband? Wordt er nagedacht over een specifiek aanbod voor Oekraïense jongeren voor tijdens de zomervakantie?

Yves Buysse vraagt naar de stand van zake met betrekking tot de nooddorpen. Een aantal mensen die individuele opvang aanbieden, hebben een engagement opgenomen tot bijvoorbeeld eind juni. Hoe wordt een en ander gemonitord? Gebeurt er een tussentijdse terugkoppeling naar de opvanggezinnen om te weten hoe de toestand daar evolueert?

Maike De Vreese vraagt of de niet-begeleide minderjarige Oekraïense vluchtelingen dezelfde procedure volgen als andere niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Bestaan er cijfergegevens over de aantallen?

Katrien Partyka vraagt nog hoe de parlementsleden zicht kunnen krijgen op de stand van zaken op andere beleidsdomeinen, zoals onderwijs, werk, huisvesting enzovoort. Hoe kan het parlement de integraliteit van de aanpak op Vlaams niveau monitoren?

3. Antwoorden van de genodigden

Minister *Bart Somers* verwijst wat de laatste vraag betreft naar het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement. Dat heeft gevraagd dat de regering elk van de bevoegde commissies zou briefen en de minister doet dit in deze commissie voor zijn bevoegdheden. Als het Uitgebreid Bureau een andere beslissing neemt, zal de regering zich daarnaar schikken.

Inzake de problematiek van het leefloon benadrukt de minister dat het om een federale aangelegenheid gaat. Het leefloon zelf, de supplementen die men

eventueel geeft, het sociaal onderzoek en de consequenties die men er eventueel aan verbindt zijn de verantwoordelijkheid van de bijzondere comités voor de sociale dienst, de vroegere OCMW's. Die werken in principe op casusniveau maar soms ontwerpt men binnen een bijzonder comité van een gemeente algemene richtlijnen die men toepast om tot een zekere interne logica met het oog op een gelijke behandeling te komen. De manier waarop men dat doet, verschilt fundamenteel van gemeente tot gemeente. Hier speelt de lokale autonomie volledig. Dat is een onderdeel van de keuzes die men binnen een lokaal sociaal beleid maakt. Sommige gemeenten zijn gul terwijl andere opteren voor een meer rigide aanpak. Rond die aanpak wordt lokaal vaak een debat gevoerd.

Er is altijd een onderzoek nodig naar de vraag of de betrokken mensen eigen middelen van bestaan hebben. Als dat niet het geval is, kan de gemeente beslissen een geheel of gedeeltelijk leefloon toe te kennen. Als er sprake is van onvoldoende middelen kan men bijpassen. De gemeenten hebben op dat vlak een grote autonomie, die niet alleen betrekking heeft op de situatie van de Oekraïense vluchtelingen maar ook op die van politieke vluchtelingen en kansarme mensen die hier geboren en opgegroeid zijn. Er bestaat dus een grote mate van diversiteit in de wijze waarop mensen worden ondersteund. Daar kan een discussie uit voortvloeien of er al dan niet sprake is van een aanzuigeffect, of er geen gevaar op een werkloosheidsval of een armoedeval dreigt. Dat behoort tot het lokaal sociaal beleid en maakt deel uit van het lokaal democratisch debat.

De 400 euro die de Vlaamse Regering geeft aan een lokaal bestuur voor een stabiele opvang van minstens drie maanden dient uitdrukkelijk niet om door te storten naar het gastgezin. Dat geld is bestemd voor de kosten die het lokaal bestuur heeft voor alle begeleiding en coördinatie die de vluchtelingenopvang met zich meebrengt. Op de website van Wonen-Vlaanderen staan modelcontracten in verband met eventuele vergoedingen die voor kost en inwoning kunnen worden gevraagd. Op de eerstvolgende webinar kan aangegeven worden dat dit een evidente vraag is als men gedurende langere tijd een gezin opvangt.

Een lokaal bestuur zou bij het bestaansmiddelenonderzoek rekening kunnen houden met het feit dat er geen huurkosten zijn en daar de graad van ondersteuning op afstemmen. Maar dat behoort tot de vrijheid en autonomie van het lokaal bestuur. Het is alleszins begrijpelijk dat gemeenten worstelen met de vraag in welke mate ze rechtvaardig en sociaal moeten zijn ten aanzien van de leefloners die zich aanmelden. Uiteindelijk werkt men met publieke middelen. Een eeuwige politieke – en vaak ideologisch gekleurde – vraag is ook of men mensen wel aan het helpen is of dat men ze integendeel bepampert en men ze beter empowert. Een dergelijk belangrijk maatschappelijk debat wordt hopelijk in elk bijzonder comité gevoerd. Individuele casussen worden best behandeld op basis van richtsnoeren die lokaal worden ontwikkeld.

De minister besluit dat het belangrijk is dat het lokaal bestuur tegenover het gastgezin en het opvanggezin verduidelijkt dat het billijk is dat een vergoeding wordt betaald voor het aangeboden onderdak.

Voor de vraag over de OKAN-klassen verwijst de minister naar zijn collega bevoegd voor Onderwijs. Samen met die minister wordt bekeken wat de mogelijkheden zijn om de Oekraïense schoolkinderen tijdens de zomerklassen op te vangen en te begeleiden zodat hun toekomstkansen niet in het gedrang komen.

De nooddorpen zullen worden gebouwd. In Antwerpen is het nooddorp reeds zo goed als klaar, in Mechelen zal dat begin mei het geval zijn. Andere nooddorpen worden voorlopig nog niet uitgerold. Als de taskforce oordeelt dat er nood is aan extra capaciteit kunnen extra nooddorpen worden voorzien.

Jeroen Windey zegt dat op de website van Wonen-Vlaanderen in vijf talen een model van huurovereenkomst en een opvangovereenkomst staan. De instroom is de laatste weken enigszins gedaald. De prognoses worden opgesteld door de evaluatiecel van het Nationaal Crisiscentrum. De verschillende regeringen hebben zich op die basis geëngageerd om 200.000 vluchtelingen op Belgisch niveau, waarvan 120.000 op Vlaams niveau, op te vangen. Men werkt met een high, medium en low scenario en er zijn veel onbekenden. Ondanks het feit dat de instroom wat trager verloopt, wordt opgeroepen tot voorzichtigheid omdat veel Oekraïners hun land verlaten hebben en momenteel in een precaire situatie gehuisvest zijn in de onmiddellijke buurlanden.

Er kunnen nog niet veel conclusies worden verbonden aan het feit dat een aantal gemeenten vandaag binnen de huisvestingstool grijs kleurt. Een vijftiental gemeenten heeft nog geen toegang tot de tool, vaak omwille van technische problemen. Sommige gemeenten hebben wel toegang tot de tool maar analyseren en inventariseren nog de beschikbare opvangplekken. Andere gemeenten zitten wel volledig op schema. Er tekent zich voorlopig dus een uiteenlopend beeld af maar verwacht wordt dat dit de komende tijd in gunstige zin zal evolueren voor alle gemeenten.

Herhuisvesting is moeilijk te monitoren. Veel vluchtelingen uit Oekraïne zijn vandaag rechtstreeks gehuisvest in particuliere kringen, zonder tussenkomst van de federale overheid. Pas wanneer men inschrijft in het Rijksregister of het particuliere gezin aangeeft dat de opvang niet meer houdbaar is, stapt men naar het lokaal bestuur. Er wordt wel in de huisvestingstool geregistreerd, hetgeen een voorwaarde is om ondersteuning te krijgen als men voor minimaal drie maanden opvang aanbiedt. In ieder geval is het een grote uitdaging voor de gemeenten om mensen te herhuisvesten moest dat nodig blijken.

De cijfergegevens over de niet-begeleide minderjarigen worden opgevolgd in de sectoren die een gespecialiseerd aanbod hebben. Uit mediaberichten is gebleken dat het om een vrij omvangrijke groep gaat die in de pleegzorg in Vlaanderen wordt opgevangen.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

Nadia SMINATE
Brecht WARNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CCVO	Coördinatie- en Crisiscentrum van de Vlaamse overheid
Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten